

РОЗДІЛ 10

СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 347.97/.99

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-5/63>

МИРОВІ СУДИ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

COURTS OF THE PEACE: ORGANIZATIONAL AND LEGAL AND PROCEDURAL ASPECTS OF IMPLEMENTATION IN UKRAINE

Оверчук С.В., к.ю.н.,

доцент кафедри спеціальних юридичних дисциплін

Рівненський інститут Київського університету права Національної академії наук України

Статтю присвячено комплексному дослідженню правової природи та сутності мирових судів та обґрунтуванню необхідності їх впровадження у судову систему України. Виокремлено та проаналізовано цілі та завдання мирових судів, а також причини, що зумовлюють необхідність їх створення. Визначено передумови впровадження цього інституту: позитивний світовий досвід діяльності мирових судів; історична спадщина функціонування копних, мирових судів на землях України; спрощення процесуальної форми; прискорення провадження; забезпечення доступності правосуддя; зменшення судових витрат; можливість реалізації завдань судової реформи. Виділено специфічні ознаки мирових судів, що характеризують мирові суди як окремий державно-правовий інститут.

Запропоновано перелік справ, які можна передати на розгляд мирових судів: кримінальні провадження щодо кримінальних проступків; справи про адміністративні правопорушення; цивільні справи, що розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження, в тому числі малозначні справи. Підкреслюється територіальний характер організації інституту мирових судів. Пропонується окреслити юрисдикцію мирового суду межами територіальної громади або об'єднаної територіальної громади.

Надано пропозиції щодо процедури формування корпусу мирових суддів, а також сформульовані критерії відбору кандидатів. Відзначається доцільність диференціації складів суду для мирових та загальних судів першої інстанції.

Визначено місце мирових судів у державному механізмі та судовій системі України та пропонується інтегрувати мирові суди до єдиної системи судів загальної юрисдикції. Проблема інстанційності вирішується шляхом оскарження рішень мирового суду першої інстанції до вищестоящого апеляційного мирового суду. Пропонується наступна модель системи мирових судів: мировий суд повинен бути відокремлений від загальних та спеціалізованих судів, утворюючи напівавтономну гілку судової системи, підлягаючи, однак, процесуальному нагляду з боку вищої касаційної інстанції, тобто Верховного Суду. Таким чином мирові суди формують дволанкову систему: місцеві (дільничні) мирові суди та апеляційні мирові суди.

Ключові слова: мировий суд, мирова юстиція, мировий суддя, місцевий суд, судова система, доступність правосуддя, спрощене провадження, інститут судової влади.

The article is devoted to a comprehensive study of the legal nature and essence of Courts of Peace and the justification of the need for their introduction into the judicial system of Ukraine. The goals and objectives of Courts of Peace are identified and analyzed, as well as the reasons that determine the need for their creation. The prerequisites for the introduction of this institution are determined: positive world experience of the activities of Courts of Peace; historical heritage of the functioning of Courts of Peace and Courts of Peace on the lands of Ukraine; simplification of the procedural form; acceleration of proceedings; ensuring accessibility of justice; reduction of court costs; possibility of implementing the tasks of judicial reform. Specific features of Courts of Peace are highlighted, which characterize Courts of Peace as a separate state legal institution.

A list of cases that can be transferred to the Courts of the Peace is proposed: criminal proceedings regarding criminal offenses; cases of administrative offenses; civil cases considered in the order of simplified claim proceedings, including minor cases. The territorial nature of the organization of the institution of Courts of the Peace is emphasized. It is proposed to delineate the jurisdiction of the Court of the Peace within the boundaries of a territorial community or a united territorial community.

Proposals are made regarding the procedure for forming the corps of Justices of the Peace, as well as formulating criteria for selecting candidates. The feasibility of differentiating the court composition for Justices of the Peace and general courts of first instance is noted.

The place of the peace courts in the state mechanism and judicial system of Ukraine is determined and it is proposed to integrate the peace courts into a single system of courts of general jurisdiction. The problem of instance is solved by appealing the decisions of the peace court of first instance to the higher appellate peace court. The following model of the peace courts system is proposed: the peace court should be separated from general and specialized courts, forming a semi-autonomous branch of the judicial system, subject, however, to procedural supervision by the highest cassation instance, that is, the Supreme Court. Thus, the peace courts form a two-tier system: local (district) peace courts and appellate peace courts.

Key words: Court of the Peace, Justice of the Peace, judge of the peace, local court, magistrates' court, judicial system, availability of justice, simplified proceedings, institution of judicial power.

Постановка проблеми. Стагнація судової реформи в Україні, зниження довіри українців до законного правосуддя, криза державних та суспільних інститутів зумовлюють об'єктивну необхідність удосконалення судоустрою та судочинства в напрямі підвищення ефективності захисту прав і свобод, полегшення доступності правосуддя для громадян, наближення суду до населення, підвищення оперативності судочинства. Досягнення вказаної мети можливе, зокрема, за допомогою запровадження мирових судів, що дозволить модернізувати судову систему, змінити парадигму правосуддя, реалізувати принцип доступ-

ності правосуддя шляхом наближення судів до населення, скорочення строків розгляду справ та спрощення процесуальної форми.

Стан опрацювання проблеми. Наукові дослідження організації та функціонування мирових судів репрезентовано в чисельних працях сучасних науковців, серед яких чимало й українських, зокрема, В.М. Кампо, М.І. Сірий, В.М. Тertiшник, М.І. Хавронюк, А.С. Цибуляк-Кустевич, О.Г. Яновська та інші. Однак, в українській науковій літературі залишаються нерозкритими низка аспектів цього складного і багатогранного феномену – інституту мирового суду.

Метою роботи є дослідження правової природи мирових судів, а також створення ефективної моделі системи мирових судів для запровадження в правову систему України. Для досягнення мети дослідження поставлені наступні *завдання*: визначити причини, що зумовлюють необхідність створення мирових судів, а також цілі та завдання для них; встановити коло справ які доцільно передати на розгляд мирових судів; розробити пропозиції щодо процедури формування корпусу мирових суддів; виокремити специфічні ознаки мирових судів; встановити місце мирових судів у державному механізмі та судовій системі України.

Виклад основного матеріалу. Необхідність запровадження мирових судів в Україні обумовлюється цілями та завданнями мирової юстиції, які визначають особливості її організації та діяльності. Мирові суди мають отримати особливі, притаманні лише їм завдання та цілі, які випливають з їх правової природи, та визначають потребу у відновленні цього інституту. Сучасне розуміння мирової юстиції яке включає не тільки інституціональний, а й соціально-правовий аспекти, дозволяє перед мировими судами поставити наступні спеціальні цілі: полегшити доступність правосуддя для громадян, максимально наблизити суд до населення; підвищити оперативність судочинства (швидкість та простоту провадження); «розвантажити» місцеві загальні суди від малозначних справ. В наукових джерелах виокремлюють й інші цілі, які можна розглядати як додаткові: втілення ідеї судової децентралізації; збільшення кількості суддів судів загальної юрисдикції; поглиблення спеціалізації суддів та розподіл компетенції між судами різних ланок тощо. Юридична наука розробила також перелік соціально-правових цілей і завдань інституту мирових судів, який заслуговує на окрему наукову розвідку.

Міжнародний та історичний досвід судового будівництва репрезентує чимало форм втілення цілей та завдань мирових судів. Запровадження нового елементу судової архітектури є доцільним лише за умови ефективного вирішення ним конкретних завдань судової реформи притаманними тільки йому засобами та методами. Наголосимо, що йдеться саме про створення « нової » системи мирових судів, а не про відновлення її історичних форм, що існували на теренах України. Так, на думку М.І. Хавронюка та С.Ф. Мироненко, застосування такого визначення, як « відродження » є дещо некоректним, оскільки державний та адміністративно-територіальний устрій, інші політичні, правові, соціальні умови функціонування мирових судів в українських губерніях Російської імперії складно порівнювати з аналогічними факторами, що зумовлюють судовий устрій сучасної України. Отже, теоретично може йти мова лише про створення в Україні інституту мирових судів [1].

Створення мирових судів в Україні стало б наступним логічним кроком судової реформи, дозволивши перебудувати всю структуру судового організму, а також дало б поштовх до очікуваної ревізії засад судоустрою. Важливим фактором відродження цього інституту є і історична спадщина функціонування копних, мирових судів на землях України. Світовий досвід також вказує на чимало позитивних переваг від діяльності вказаних судів, зокрема: спрощення процесуальної форми, прискорення провадження, забезпечення доступності правосуддя, зменшення судових витрат тощо. Наукова спільнота висловлює більш ніж достатній перелік об'єктивних причин необхідності функціонування в Україні системи мирових судів, проте відсутній головний компонент для реалізації теоретичних моделей – суб'єктивна воля, насамперед політична, на проведення докорінної судової реформи, що змінить систему правосуддя на фундаментальному рівні.

Модернізувати правосуддя можливо за допомогою перебудови судової архітектоники шляхом впровадження

нового елементу, а саме мирових судів як судів громад. «Свіжий струмінь в українську судову систему може внести інститут мирових суддів, – слушно зауважує В.М. Кампо, – які за певних умов могли б виступити проти такою до старого пострадянського суду. Тому ніхто, крім мирових суддів, не зможе виконати надзавдання, яке стоїть перед державою: дати суспільству дійсно демократичний суд. Ці судді повинні стати гарантами верховенства права, а не як нинішні судді захищати верховенство закону, який сам по собі здебільшого недосконалий та далекий від запитів і потреб народу, бо служить бюрократії. Інакше кажучи, мирові судді можуть забезпечити перехід судової системи від юридичного до соціологічного позитивізму, юридичного постпозитивізму тощо» [2, с. 4].

Отже, інтереси окремих осіб, територіальних громад, держави та суспільства в цілому вимагають створення нової системи судів, побудованої на продуманому теоретичному фундаменті та визначених демократичних принципах. Зазначена система судів більш ефективно може бути втілена не в інституті загальних (коронних) чи спеціалізованих судів, а в інституті мирових судів як складовому елементу мирової юстиції.

При впровадженні інституту мирових судів постає проблема обрання моделі мирової юстиції. Так, вважаємо, що конструювати окремі локальні типи юстиції, зокрема й український, немає ні теоретичної, ні практичної потреби. На нашу думку, в Україні доцільно запровадити змішану (професійну) модель мирової юстиції, яка характеризується професійним складом суду та здійсненням мировим судом виключно функцій правосуддя.

Побудова мережі мирових судів висуває на перший план визначення підсудності справ цим судам. Такі суди історично створювались для розгляду справ про незначні кримінальні проступки, адміністративні правопорушення та/або дрібні цивільні справи з незначною сумою позову. Підсудність справ мировим судам зазвичай визначається за критеріями предметної (родової) підсудності, проте з міркувань політичного чи практичного характеру можливе вилучення чи додавання конкретного переліку справ. Відповідно коректним буде застосування щодо мирових судів терміну «суд обмеженої (малої) юрисдикції».

У науковій думці відстежуються різні підходи до визначення меж юрисдикції (підсудності, компетенції) мирових судів. Зокрема, В.М. Тертишник пропонує віднести до підсудності мирових суддів всі справи про злочини, які порушуються тільки за заявою потерпілого та підлягають закриттю після досягнення мирової угоди, а також всі інші кримінальні справи, за якими може бути призначене покарання у вигляді виправних робіт, штрафів чи позбавлення волі на строк до трьох років, або які можуть бути закриті в результаті примирення сторін [3, с. 75–76]. Дисертаційне дослідження А.С. Цибуляк-Кустевич містить наступну пропозицію: «До повноважень мирових судів мають належати такі справи: 1) цивільні: а) позовного провадження, у випадку, якщо ціна позову не перевищує розміру 30 мінімальних заробітних плат, за винятком найскладніших (перелік яких має бути офіційно затверджено); б) наказного провадження; в) окремого провадження; 2) кримінальні (за винятком справ щодо неповнолітніх): а) приватного обвинувачення; б) щодо кримінальних проступків; 3) про адміністративні правопорушення, що належать до компетенції судів. Найскладніші справи слід виключити з підвідомчості мирових судів, а для справ середнього ступеня складності передбачити альтернативу способу їх розгляду» [4, с. 190]. В.Д. Бринцев у своїй монографії пропонує віднести до підвідомчості народних (дільничних) суддів кримінальні справи щодо злочинів, за які не передбачено покарання у вигляді позбавлення волі, та цивільні справи по спорах між громадянами з ціною позову до 10000 гривень [5, с. 323]. У такому калейдоскопі пропозицій щодо визначення юрисдикції мирових судів,

слушною є думка М.І. Сірого: «З очевидністю українській судовій системі не вистачає мирових судів. Разом з тим, їх створення не може відбуватись на основі штучного виділення до їх можливої майбутньої юрисдикції «всліпу» відібраних складів адміністративних правопорушень. Мирова юстиція потребує визначеності на рівні предмету і методу тих правовідносин, на сферу яких буде поширюватись її юрисдикція» [6, с. 18].

До підсудності мирових судів варто включити кримінальні провадження щодо кримінальних проступків, тобто щодо визначених ч. 2 ст. 12 КК України діянь, за вчинення яких передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі. Крім того, на розгляд мировим суддям доцільно також передати справи про адміністративні правопорушення, а також цивільні справи, що розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження (ст. 274 ЦПК України), зокрема, малозначні справи (ч. 6 ст. 19 ЦПК України). Суперечливого видається пропозиція щодо наділення мирової юстиції ще і окремими адміністративними функціями.

Особливості інституту мирових судів обумовили впровадження процесуальних форм спрощеного типу, метою яких є пришвидшення, здешевлення та економія процесуальних засобів, а також підвищення доступності правосуддя у поєднанні з дотриманням процесуальних гарантій, прав та свобод громадян. Для проваджень, віднесених до юрисдикції мирових судів, може встановлюватися спрощений, порівняно зі звичайним, порядок судочинства, який поширюється на різні стадії провадження, і відрізняється якостями простоти та швидкості. В іноземних джерелах такий вид провадження позначається терміном «сумарне судочинство» (summary trial) та є характерним для США, Сполученого Королівства та деяких держав континентального права, зокрема Німеччини.

Диференціація процесуальної форми при відмежуванні мирових судів від загальних є однією з визначальних ознак, що стала об'єктом дослідження також і в галузі філософії права. Георг В.Ф. Гегель називає мировий суд «простим судом». Філософ наголошує на обов'язку звертатися до такого суду до того, як «проходити через значний формалізм» та зауважує: «Поки сторони мають право проходити через такий значний формалізм, як їхнє право, то, оскільки його так само можна зробити лихом, і навіть інструментом несправедливості, їм заради суду, щоб сторони й саме право як суттєву річ, про яку йдеться, взяти під захист від судочинства і його зловживання, слід поставити в обов'язок звернутися до простого суду (арбітражу, мирового суду) і зробити спроби помиритися, перш ніж вони підуть до того суду» [7, с. 195].

Важливо відзначити, що спрощення юридичних процедур не повинно зруйнувати комплекс гарантій та прав особи у судочинстві. Запровадження спрощення процесуальної форми для зручності та швидкості розгляду справ в мирових судах повинно також передбачати систему нормативних запобіжників, які б гарантували дотримання конституційних прав особи в сфері правосуддя, реалізацію демократичних принципів правосуддя. Процесуальний фундамент, на якому можуть функціонувати мирові суди, вже частково сформований українським законодавцем. Так, Кримінальний процесуальний кодекс України (глава 30 § 1) передбачає спрощене провадження щодо кримінальних проступків, а в Цивільному процесуальному кодексі України (розділ III, глава 10) закріплений розгляд справ у порядку спрощеного провадження. Новостворена система мирових судів вимагатиме також нормативного врегулювання спрощеної процесуальної форми. Тому в процесі реалізації судової реформи необхідно включити у процесуальні кодекси відповідні особливі порядки провадження в мирових судах.

Статус мирового суду як місцевого, локального суду визначається територіальним характером організації цього інституту. Так, мирові судді обираються або призначаються до конкретної судової дільниці, пов'язаної з певною громадою, та територією якої обмежуються їх повноваження. Крім того, до кандидата у судді може встановлюватися ценз осілості, тобто необхідність його постійного проживання в цій місцевості.

Судова реформа мала б реалізувати принцип територіальності у побудові судової системи без «прив'язки» до адміністративно-територіального поділу України, зокрема, і в аспекті розбудови мирової юстиції. «До організаційних питань функціонування громадських мирових суддів, – пропонує В.М. Кампо, – слід зарахувати питання територіальної організації їх роботи. Кількість громадських мирових суддів та межі судових дільниць у територіальній громаді встановлюється сільською, селищною, міською, районною в місті радою. Ця кількість та ці межі встановлюються з урахуванням реальних потреб та можливостей територіальної громади» [2, с. 22]. Юрисдикцію мирового суду доречно окреслити межами територіальної громади або об'єднаної територіальної громади. Склад мирових судів доцільно формувати з членів конкретної громади в межах однієї або кількох громад, апеляційні – об'єднаної територіальної громади.

Суттєвою відмінністю загальних судів від мирових має стати особливий порядок наділення владними повноваженнями мирових суддів, який пов'язується, насамперед, з участю у цьому процесі членів громади або органів місцевого самоуправління. Формування суддівського корпусу мирової юстиції можливий шляхом проведення різних процедур: безпосереднє обрання мирового судді членами громади або місцевим представницьким органом влади; призначення судді або місцевим органом влади, або органом державної влади (можливо з урахуванням думки громади або органу який її представляє); поетапне поєднання цих двох процедур. Вибірність мирових суддів, як «суддів від народу і для народу» [2, с. 16], розглядається як оптимальніший спосіб вирішення кадрової проблеми мирової юстиції, проте думки науковців відрізняються щодо суб'єктів та процедури обрання мирових суддів.

Правовий механізм формування корпусу мирових суддів має ґрунтуватися на виборних засадах, що найкраще відповідає правовій природі інституту мирових судів та демократичним традиціям народовладдя в Україні. Процедурний алгоритм обрання мирових суддів повинен безумовно включати таких суб'єктів як члени громади та орган місцевого самоврядування. Кандидат на посаду має відповідати освітньому цензу та цензу осілості: наявність юридичної освіти та проживання в територіальних межах дільниці (округу) мирового суду, до якого він обирається. Порядок призначення на посаду мирового судді слід зробити більш спрощеним та швидким ніж на посади суддів загальних та спеціалізованих судів. Проте в сучасних умовах визначальною у виборі моделі обрання або призначення мирових суддів буде політична воля верховної влади, яка не зацікавлена навіть у частковій втраті нею контролю над корпусом суддів.

Диференціація статусу суддів загальних судів та мирових судів є закономірним наслідком впровадження мирової юстиції в Україні. Так, у випадку реалізації процедури виборності при формуванні корпусу мирових суддів з обмеженим строком повноважень, прийдеться відмовитися від такої класичної гарантії незалежності суддів як їх незмінність. Конкретизація особливостей правового положення мирового судді вимагає, у цьому разі, внесення відповідних змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Згідно зі світовим досвідом мирові судді набувають свого статусу на певний термін, після закінчення якого вони втрачають його і проходять процедуру обрання або

призначення по-новому. Встановлений законом термін здійснення мировими суддями повноважень зазвичай обмежується лише кількома роками. Тому обґрунтованим вважаємо положення, відповідно до якого термін повноважень мирового судді у разі його обрання чи призначення, може становити 3–5 років. Законодавча практика встановлення незначних строків повноважень суддів (наприклад 1–2 роки), як засвідчив історичний досвід Франції, є невиправдною. Відзначимо, що вченими пропонуються й інші варіанти розв'язання цієї проблеми. Так, на думку, О. Яновської та Н. Дикої, доцільно запозичити принцип оновлення складу суду у міжнародного суду ООН, відповідно до якого у кожному мировому суді повинні обіймати посади 9 мирових суддів на строк 9 років з можливістю переобрання. При цьому кожні три роки одна третина складу суду повинна оновлюватись [8, с. 177].

Особливість справ, переданих на розгляд мировому судді, передбачає можливість ефективного здійснення судочинства одноособово з максимальною економією процесуальних засобів. Проте таке одноособове судочинство більш характерне для континентальних та змішаних моделей мирової юстиції. Що ж стосується англосаксонського (загального) права, то йому притаманна традиція колегіальності при здійсненні правосуддя, навіть при розгляді малозначних справ.

В Україні надано перевагу монократичному порядку розгляду справ за суттю, що є фактично невдалою заміною інституту мирових суддів та має негативний вплив на ефективність правосуддя та на забезпечення прав та гарантій особи у судовому процесі. Тому у процесі судової реформи в Україні доцільно диференціювати складу суду для мирових та загальних судів першої інстанції: мирові суди – одноособовий склад суду; загальні суди – колегіальний (колегія професійних суддів, суд присяжних). Проведення в апеляційному порядку має здійснюватися колегіально як в мировому, так і в загальному судах.

Розв'язання організаційно-правових проблем у процесі створення мирових судів вимагає визначення їх місця у державному механізмі в цілому та судовій системі зокрема, з урахуванням завдань, для реалізації яких вони запроваджуються. Так, ці суди можуть бути інтегровані до державної судової системи або ж можуть формувати власну паралельну структуру судів місцевих громад. Введення мирових судів до єдиної системи судоустрою, на нашу думку, є найбільш оптимальною формою запровадження інституту мирової юстиції в Україні. Однак, залишаються дискусійні питання щодо способів такого «приєднання» та кореляції співвідношення загальних, мирових і спеціалізованих судів в організаційному та процесуальному аспектах.

«Гордієвим вузлом» визначення місця та ролі мирових судів в складному судовому механізмі є інстанційність, тобто до якого суду, – місцевого загального, апеляційного загального, апеляційного мирового, – будуть оскаржуватися рішення мирових судів як місцевих судів першої інстанції. З погляду побудови структурно-завершеної

системи мирових судів логічним буде оскарження рішень мирового суду першої інстанції до вищестоящего апеляційного мирового суду. Такий підхід обумовлює створення напівавтономної судової гілки мирових судів в єдиній системі судів на чолі з Верховним Судом, що, вважаємо, є найбільш оптимальною моделлю мирової юстиції в Україні. В цьому контексті М.І. Сірий слушно відзначає, що основу диференційованої судової системи складають загальні суди як суди повної компетенції, а в якості логічного їх доповнення виступають суди спеціалізовані з обмеженою компетенцією, особливим статусом суддів та особливою процедурою розгляду справ, а також мирові суди як форма місцевої юстиції [6, с. 18].

Таким чином, виходячи з наведеного можна виділити специфічні ознаки, що характеризують мирові суди як окремий державно-правовий інститут: 1) статус місцевого (локального) суду (або місцевого адміністративно-судового державного органу); 2) обмежена юрисдикція; 3) окремі спрощення юридичних процедур; 4) територіальний характер організації; 5) особлива процедура наділення владними повноваженнями мирових суддів; 6) змінюваність мирових суддів та невеликі терміни здійснення ними своїх повноважень; 7) особливості складу суду (зазвичай одноособовий розгляд справ мировим суддею). Наведені ознаки є характерними, типовими для більшості мирових судів (незалежно від назви) та розкривають правову природу цього інституту. У своїй сукупності вони відображають як організаційні (судоустрійні), так і функціональні (процесуальні) аспекти мирової юстиції.

Висновки. З урахуванням міжнародного та історичного досвіду функціонування мирової юстиції, а також наукових доробок з цих питань, вважаємо найбільш оптимальною для України наступну модель системи мирових судів. Мировий суд повинен бути відокремлений від загальних та спеціалізованих судів, утворюючи самостійну гілку судової системи (англійська модель), підлягаючи, однак, процесуальному нагляду з боку вищої касаційної інстанції, тобто Верховного Суду (французька модель ієрархічності та єдиного касаційного суду). Таким чином мирові суди формують рівнозначну до загальних та спеціалізованих дволанкову систему: місцеві або ж дільничні мирові суди (з одноособовим розглядом справ) та апеляційні мирові суди (з колегіальним розглядом справ). Напівавтономні гілки загальних, спеціалізованих та мирових судів повинні інстанційно «замикатися» на Верховному Суді як вищому касаційному суді. Така модель судоустрою дасть змогу забезпечити єдність як судової системи, так і судової практики, а щодо мирових судів – реалізувати їх організаційні та процесуальні особливості.

Перспектива подальшого дослідження даної проблеми вбачається в підготовці комплексного нормативного забезпечення створення та діяльності мирових судів, розробці процесуальних форм, що враховують специфіку правосуддя в цих судах, а також в з'ясуванні статусу мирових суддів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хавронюк М., Мироненко С. Чи потрібні в Україні мирові суди? *Zn.ua*. 2009. № 24. URL: https://dt.ua/LAW/chi_potribni_ukrayini_mirovi_sudi.html (дата звернення: 27.05.2025).
2. Кампо В. Мирові судді та громадські мирові судді в Україні: проблеми та перспективи впровадження. Київ: ІКЦ Леста, 2007. 40 с.
3. Тертишник В.М. Кримінально-процесуальне право України: підручник. Київ: А.С.К., 2003. 1120 с.
4. Цибуляк-Кустевич А.С. Мирові суди: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Харків, 2016. 275 с.
5. Бринцев В.Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади: монографія. Харків: Право, 2010. 464 с.
6. Сірий М.І. Конституційні засади розбудови судової системи України. *Конституційні аспекти судової реформи в Україні*: матеріали наук.-практ. конф. 24–25 березня 2011 р. Львів: ФОП Кундельський Г.Л., 2011. С. 13–19.
7. Геґель Г.В.Ф. Основи філософії права, або Природне право і державознавство / пер. з нім. Р. Осадчука та М. Кушніра. Київ: Юніверс, 2000. 336 с.
8. Яновська О., Дика Н. Модель мирового суду. *Юридичний вісник*. 2014. № 2. С. 175–179.